

Justitieutskottets betänkande 2020/21:JuU17

Redovisning av åtgärder i enlighet med målsättningarna i det nationella brottsförebyggande programmet Tillsammans mot brott

Sammanfattning

Utskottet föreslår fem tillkännagivanden till regeringen med anledning av motionsyrkanden. Förslagen rör i korthet följande frågor:

- brottsförebyggande arbete för lands- och glesbygden
- hjälplinjen vid oönskad sexualitet (Preventell)
- ett nationellt kunskapscentrum och ett no entry-program för unga
- fler socialarbetare närvarande utanför kontorstid
- åtgärder och straffens innehåll för unga kriminella.

I dessa delar finns tre reservationer (S, V, MP) och ett särskilt yttrande (S, V, MP).

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna och avslår övriga motionsyrkanden.

I mars 2017 presenterade regeringen det nationella brottsförebyggande programmet Tillsammans mot brott (skr. 2016/17:126). I skrivelsen som behandlas i detta betänkande redogörs för åtgärder som har vidtagits och beslutats i förhållande till de målsättningar för den brottsförebyggande arbetsprocessen och arbetets inriktning som beskrivs i programmet.

I betänkandet finns totalt 12 reservationer (S, M, SD, C, V, KD, MP).

Behandlade förslag

Skrivelse 2020/21:63 Redovisning av åtgärder i enlighet med målsättningarna i det nationella brottsförebyggande programmet Tillsammans mot brott.

18 yrkanden i följdmotioner.

Fem yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2020/21.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	6
Utskottets överväganden.....	7
Redovisning av åtgärder i enlighet med målsättningarna i det nationella brottsförebyggande programmet Tillsammans mot brott.....	7
Reservationer.....	19
1. Familjens och civilsamhällets roll i det brottsförebyggande arbetet, punkt 1 (M, SD, KD).....	19
2. Konkreta åtgärder i det brottsförebyggande arbetet, punkt 3 (C, KD).....	20
3. Utvärdering av effekten av åtgärder, punkt 4 (M, SD, KD).....	20
4. Reformerna som omfattas av tillkännagivanden, punkt 5 (SD).....	21
5. Ökad kunskap om brottsligheten, punkt 6 (C).....	22
6. Uppdrag till myndigheter, punkt 7 (M, C, KD).....	22
7. Feministisk stadsplanering och feministiskt bostadsbyggande, punkt 8 (V).....	23
8. Nationell handlingsplan mot sexualiserat våld, punkt 9 (C, V).....	24
9. Hjälpplinjerna vid oönskad sexualitet (Preventell), punkt 10 (S, MP).....	24
10. Nationell samordning av medlingsverksamheten, punkt 11 (V).....	25
11. Nationellt kunskapscentrum och no entry-program, punkt 12 (S, V, MP).....	25
12. Åtgärder för unga kriminella, punkt 14 (S, V, MP).....	26
Särskilt yttrande.....	28
Fler socialarbetare utanför kontorstid, punkt 13 (S, V, MP).....	28
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	29
Skrivelsen.....	29
Följdmotionerna.....	29
Motioner från allmänna motionstiden 2020/21.....	31

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Familjens och civilsamhällets roll i det brottsförebyggande arbetet

Riksdagen avslår motion

2020/21:3828 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkandena 1 och 2.

Reservation 1 (M, SD, KD)

2. Brottsförebyggande arbete för lands- och glesbygden

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att utveckla det brottsförebyggande arbetet för lands- och glesbygden och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3830 av Helena Vilhelmsson och Hannes Hervieu (båda C) yrkande 4.

3. Konkreta åtgärder i det brottsförebyggande arbetet

Riksdagen avslår motion

2020/21:3830 av Helena Vilhelmsson och Hannes Hervieu (båda C) yrkande 5.

Reservation 2 (C, KD)

4. Utvärdering av effekten av åtgärder

Riksdagen avslår motion

2020/21:3817 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 1.

Reservation 3 (M, SD, KD)

5. Reformerna som omfattas av tillkännagivanden

Riksdagen avslår motion

2020/21:3817 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 2.

Reservation 4 (SD)

6. Ökad kunskap om brottsligheten

Riksdagen avslår motion

2020/21:3830 av Helena Vilhelmsson och Hannes Hervieu (båda C) yrkandena 1 och 2.

Reservation 5 (C)

7. Uppdrag till myndigheter

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3365 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 25,

2020/21:3824 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 1 och

2020/21:3830 av Helena Vilhelmsson och Hannes Hervieu (båda C) yrkande 3.

Reservation 6 (M, C, KD)

8. Feministisk stadsplanering och feministiskt bostadsbyggande

Riksdagen avslår motion

2020/21:3812 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 2.

Reservation 7 (V)

9. Nationell handlingsplan mot sexualiserat våld

Riksdagen avslår motion

2020/21:3812 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 1.

Reservation 8 (C, V)

10. Hjälpplinjén vid önskad sexualitet (Preventell)

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om hjälpplinjén vid önskad sexualitet (Preventell) och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:3296 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 9 och

2020/21:3824 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 6.

Reservation 9 (S, MP)

11. Nationell samordning av medlingsverksamheten

Riksdagen avslår motion

2020/21:3812 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 3.

Reservation 10 (V)

12. Nationellt kunskapscentrum och no entry-program

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om en översyn av möjligheterna att inrätta ett nationellt kunskapscentrum för brottsförebyggande arbete samt ett no entry-program för unga och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:3294 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkandena 4 och 5 samt

2020/21:3824 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkandena 2 och 3.

Reservation 11 (S, V, MP)

13. Fler socialarbetare utanför kontorstid

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att fler socialarbetare och andra yrkeskategorier bör vara tillgängliga utanför kontorstid och träffa unga, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3824 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 4.

14. Åtgärder för unga kriminella

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att tillsätta en utredning om brottsförebyggande åtgärder och straffens innehåll för unga kriminella och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:3303 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 4 och

2020/21:3824 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 5.

Reservation 12 (S, V, MP)

15. Skrivelsen

Riksdagen lägger skrivelse 2020/21:63 till handlingarna.

Stockholm den 25 mars 2021

På justitieutskottets vägnar

Fredrik Lundh Sammeli

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Lundh Sammeli (S), Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Petter Löberg (S), Adam Marttinen (SD), Maria Strömkvist (S), Johan Hedin (C), Linda Westerlund Snecker (V), Ellen Juntti (M), Katja Nyberg (SD), Joakim Sandell (S), Carina Ödebrink (S), Johan Pehrson (L), Bo Broman (SD), Rasmus Ling (MP), Ingemar Kihlström (KD) och Emma Ahlström Köster (M).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet regeringens skrivelse 2020/21:63 Redovisning av åtgärder i enlighet med målsättningarna i det nationella brottsförebyggande programmet Tillsammans mot brott. Skrivelsen innehåller en redogörelse för åtgärder som har vidtagits och beslutats i förhållande till de målsättningar för den brottsförebyggande arbetsprocessen och arbetets inriktning som beskrivs i programmet. I skrivelsen redovisas också regeringens samlade bedömning av arbetet hittills och den fortsatta inriktningen av det långsiktiga brottsförebyggande arbetet.

Med anledning av skrivelsen har fem följdmotioner med sammanlagt 18 yrkanden väckts. I ärendet behandlas även fem yrkanden från allmänna motionstiden 2020/21. Förslagen i motionerna finns i bilagan.

Det kan nämnas att riksdagen tidigare tillkännagett för regeringen att den ska återkomma till riksdagen med en redovisning av vilka konkreta brottsförebyggande åtgärder regeringen avsåg att vidta och när man avsåg att vidta dessa åtgärder (bet. 2016/17:JuU15, rskr. 2016/17:321).

Utskottets överväganden

Redovisning av åtgärder i enlighet med målsättningarna i det nationella brottsförebyggande programmet Tillsammans mot brott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om brottsförebyggande arbete för lands- och glesbygden, hjälplinjen Preventell, ett nationellt kunskapscentrum och ett no entry-program för unga, fler socialarbetare närvarande utanför kontorstid samt åtgärder och straffens innehåll för unga kriminella.

Riksdagen avslår övriga motionsyrkanden om brottsförebyggande arbete samt lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

Jämför reservation 1 (M, SD, KD), 2 (C, KD), 3 (M, SD, KD), 4 (SD), 5 (C), 6 (M, C, KD), 7 (V), 8 (C, V), 9 (S, MP), 10 (V), 11 (S, V, MP) och 12 (S, V, MP) samt det särskilda yttrandet (S, V, MP).

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Enligt regeringen är syftet med skrivelsen att redogöra för genomförda, pågående och beslutade insatser i linje med målsättningarna i det nationella brottsförebyggande programmet Tillsammans mot brott (skr. 2016/17:126). Tyngdpunkten ligger på att redovisa hur regeringen har verkat, och avser att verka, enligt de åtaganden som presenterades i programmet. Därutöver redovisas också exempel på åtgärder som har initierats av andra offentliga och privata aktörer i enlighet med målsättningarna i det nationella brottsförebyggande programmet.

Regeringens brottsförebyggande program är en del av en större satsning, som aviserades i budgetpropositionen för 2015, för att förstärka och utveckla det brottsförebyggande arbetet. Redogörelsen i denna uppföljande skrivelse är huvudsakligen avgränsad till initiativ som tagits sedan programmet antogs i mars 2017. Till grund för skrivelsen ligger bl.a. årliga rapporter från Brottsförebyggande rådet (Brå) om utvecklingen av det brottsförebyggande arbetet, berörda myndigheters återrportereringar och Regeringskansliets interna uppföljning av brottsförebyggande åtgärder inom olika områden. Det brottsförebyggande arbetet spänner över ett stort antal politikområden och redogörelsen gör inte anspråk på att vara heltäckande men omfattar exempel på viktiga åtgärder inom de olika målområdena i det brottsförebyggande programmet.

Skrivelsen inleds med en kort beskrivning av brottslighetens utveckling under de senaste åren (avsnitt 3). Därigenom ges en aktuell lägesbild av utmaningarna på området och en utgångspunkt för den fortsatta inriktningen av arbetet.

Därefter följer en kortfattad redogörelse för regeringens brottsförebyggande satsning, där det nationella brottsförebyggande programmet är en central del, samt några exempel på andra satsningar som bedöms vara av särskild betydelse för att nå målen för den brottsförebyggande verksamheten (avsnitt 4).

Redogörelsen för arbetet med genomförandet av programmet (avsnitt 5 och 6) följer den indelning i två övergripande målområden som görs i det nationella brottsförebyggande programmet. Det första området avser arbetsprocessen och innefattar målsättningar för ökad kunskap och utvecklad samverkan i det brottsförebyggande arbetet. Det andra området handlar om arbetets inriktning och innefattar målsättningar för att minska motivationen att begå brott, öka den formella och informella kontrollen samt begränsa tillgängligheten till brottsobjekt.

Avslutningsvis redovisas regeringens samlade bedömning av utvecklingen av det brottsförebyggande arbetet och hur regeringen avser att fortsätta att utveckla arbetet i enlighet med de målsättningar som anges i det nationella brottsförebyggande programmet (avsnitt 7). Sammanfattningsvis anges att den huvudsakliga bedömningen är att arbetet med att genomföra det nationella brottsförebyggande programmet har bidragit till att det nu finns bättre förutsättningar för ett strukturerat och långsiktigt brottsförebyggande arbete i samhället. De omfattande åtgärder som har initierats sedan programmet antogs bedöms få ytterligare positiva effekter för det brottsförebyggande arbetet framöver. De övergripande målsättningarna i programmet ligger fast och regeringen avser att med oförminskad kraft fortsätta att verka enligt de intentioner och åtaganden som redovisas i programmet.

I det följande redovisas kortfattat vad som anges i skrivelsen om ett begränsat urval av åtgärder. Urvalet har gjorts med hänsyn till de motionsyrkanden som utskottet behandlar i detta betänkande, och i övrigt hänvisas till regeringens skrivelse.

Brottsförebyggande arbete på lands- och glesbygden

Genom uppdraget till Brå att årligen följa upp utvecklingen av det brottsförebyggande arbetet skapas enligt regeringen förutsättningar för att löpande identifiera utvecklingsbehov som kan ligga till grund för ett mer riktat kunskapsstöd. Exempelvis har Brå genom regleringsbrevet för 2020 fått i uppdrag att redovisa hur myndigheten har arbetat med att ge särskilt anpassat kunskapsstöd till brottsförebyggande arbete i mindre städer, tätorter och landsbygdskommuner. I den fortsatta utvecklingen av arbetet ingår också att särskilt uppmärksamma de speciella förutsättningar som råder i glesbygd med delvis andra brottsproblem än i andra delar av landet. Förutsättningarna för ett

mer kunskapsbaserat arbetssätt på lokal nivå har vidare stärkts genom införandet av den regionala stödstrukturen med brottsförebyggande samordnare vid länsstyrelserna.

Kunskap om brottslighetens omfattning och utveckling

Att beskriva brottslighetens omfattning och utveckling i samhället låter sig inte göras på ett heltäckande sätt, konstaterar regeringen i skrivelsen. Statistiken över anmälda brott visar inflödet av brott till framför allt Polismyndigheten. Även om syftet med statistiken inte är att visa brottsnivåer i samhället kan den ge viss vägledning. Anmälningssbenägenheten kan dock variera både över tid och mellan olika brottstyper. Rättsväsendets prioriteringar kan också påverka vilka brott som upptäcks och därmed resulterar i en anmälan. Som komplement för att bedöma brottsutvecklingen används Nationella trygghetsundersökningen (NTU), där frågor om bl.a. utsatthet för brott ställs till ett urval av befolkningen. NTU täcker dock inte alla brottstyper, exempelvis saknas brott mot företag och myndigheter och brott som inte riktar sig mot enskilda personer, t.ex. narkotikabrott. Varken kriminalstatistiken eller NTU ger heller en bild av omfattningen av den brottslighet som begås av kriminella nätverk eller av individer med koppling till våldsbejakande extremistiska grupperingar. För denna brottslighet behövs andra kompletterande källor, framhåller regeringen.

Uppdrag till Polismyndigheten och andra myndigheter

Polismyndigheten har genom regleringsbrev för 2018–2020 fått i uppdrag att vidta åtgärder för att koppla verksamheten tydligare till kunskap och beprövad erfarenhet. Myndigheten ska även redovisa vilka åtgärder som har vidtagits för att det brottsförebyggande arbetet i större utsträckning ska bedrivas kunskapsbaserat och för att utveckla metoder och it-stöd för uppföljning av genomförda brottsförebyggande insatser.

Under 2017–2019 bedrev Polismyndigheten ett strategiskt utvecklingsprojekt i fråga om det brottsförebyggande arbetets organisation och innehåll och under 2020–2021 ska myndigheten ta fram en nationell strategi för det brottsförebyggande arbetet. Inom ramen för utvecklingsarbetet beslutade Polismyndigheten 2019 att varje polisregion ska ha en särskild samordnare för det brottsförebyggande arbetet som vid behov ska kunna sammankalla stödjande team med specifik brottsförebyggande kompetens. Polismyndigheten har också beslutat om nya definitioner för brottsförebyggande respektive trygghetsskapande arbete. Enligt regeringen ser Polismyndigheten dessa definitioner som avgörande för att internt kunna utveckla och följa upp det brottsförebyggande arbetet. Inom ramen för sin strategiska verksamhetsplan 2020–2024 genomför Polismyndigheten fördjupad uppföljning av det brottsförebyggande arbetet inom myndigheten.

Regeringen bedömer att flera myndigheter och andra viktiga aktörer har stärkt både den egna förmågan att arbeta brottsförebyggande och förmågan att

samverka och dra nytta av varandras kompetens och verksamhet. Samtidigt har det enligt regeringen framkommit att flera myndigheter som berörs av det brottsförebyggande arbetet anser att de saknar ett tydligt uppdrag på området. Brå framhåller i den senaste årsrapporten om det brottsförebyggande arbetets utveckling att en tydligare styrning av dessa myndigheter utifrån en gemensam ansats kan bidra till ett effektivare brottsförebyggande arbete. Ett exempel på hur regeringen arbetar med att förtydliga styrningen av myndigheternas brottsförebyggande och brottsbekämpande arbete är den instruktionsändring som genomfördes i mars 2020 för de tolv myndigheter som deltar i det myndighetsgemensamma arbetet mot grov och organiserad brottslighet.

Regeringen anger i skrivelsen att ytterligare åtgärder kommer att övervägas för en tydligare styrning av det brottsförebyggande arbetet i de myndigheter som saknar ett uttalat brottsförebyggande uppdrag enligt författning, regleringsbrev eller andra styrdokument.

Stadsplanering och bostadsbyggande

Den fysiska utformningen av samhället är enligt regeringen en viktig del i den situationella brottspreventionen. På regeringens initiativ fattades våren 2018 beslut om ett nytt nationellt mål för arkitektur-, form- och designpolitiken. Arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön (prop. 2017/18:110). Vidare presenterade regeringen i april 2018 en strategi för hållbar stadsutveckling, som omfattar både miljömässiga, sociala och ekonomiska dimensioner. Enligt strategin måste trygghet, säkerhet och brottsförebyggande aspekter vara integrerade delar av en hållbar stadsutveckling (skr. 2017/18:230).

Under 2019 tog Boverket tillsammans med bl.a. Brå, Polismyndigheten, länsstyrelserna och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) fram en vägledning för brottsförebyggande och trygghetsskapande perspektiv och åtgärder i samhällsbyggnadsprocessen. Vägledningen baseras på lärande exempel på åtgärder som får effekter för säkerhet och trygghet vid utformning av fysiska miljöer och riktar sig till alla aktörer som på något sätt är involverade i samhällsbyggnadsprocessens olika skeden.

Det finns enligt regeringen goda exempel där kommuner och lokalpolisområden har utvecklat offentlig och privat samverkan för affärsutveckling, investeringar i fysisk miljö samt ökad trygghet och säkerhet, s.k. business improvement districts (BID). Regeringen uppger i skrivelsen att den avser att ge Boverket i uppdrag att utifrån internationella förebilder vad gäller BID-samverkan se över eventuella hinder, t.ex. i lagstiftning, mot fastighetsägares möjligheter att påverka ett områdes trygghet och säkerhet.

Fler socialarbetare utanför kontorstid och arbete mot narkotika

Inom ramen för 34-punktsprogrammet mot gängkriminalitet har regeringen aviserat flera åtgärder som syftar till att motverka rekrytering av barn och unga till kriminalitet, bl.a. satsningar på fältassistenter på kvällar och helger i socialt utsatta områden.

I april 2019 fick Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra en forskningsstudie om tidiga insatser till barn och unga som lagförts för narkotikabrott. Syftet är att undersöka vilka insatser som visat sig ha betydelse för att motverka missbruk och kriminalitet i målgruppen. Uppdraget delredovisades den 15 december 2020 och ska slutredovisas senast den 15 juni 2021.

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3828 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 1 framhålls att familjeperspektivet i det brottsförebyggande arbetet saknas i regeringens skrivelse. Motionärerna menar att familjens betydelse i det brottsförebyggande arbetet behöver ges större utrymme i regeringens strategier för att förebygga brott. I samma motion yrkande 2 anförs att civilsamhällets roll i det brottsförebyggande arbetet måste stärkas.

I kommittémotion 2020/21:3830 av Helena Vilhelmsson och Hannes Hervieu (båda C) framhålls att det finns skillnader i typen av brottsproblem och förutsättningarna för att bedriva brottsförebyggande arbete i glesbygd jämfört med i urbana miljöer. Mot denna bakgrund efterfrågar motionärerna ett särskilt lands- och glesbygdsspecifikt brottsförebyggande arbete (yrkande 4). Vidare menar motionärerna i yrkande 5 att särskilt fokus i det brottsförebyggande arbetet bör ligga på konkreta åtgärder som verkligen har betydelse för att motverka brottsligheten (bl.a. höjda kunskapsresultat och likvärdighet i skolan, låg ungdomsarbetslöshet och behandling av psykisk ohälsa och neuropsykiatriska diagnoser) i stället för nätverkande, tillsättande av samordnare och projekt för kunskapsbaserade arbetssätt.

I kommittémotion 2020/21:3817 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om utvärdering av effekten av brottsförebyggande åtgärder. Utvärderingen ska avse såväl vidtagna som framtida åtgärder, oavsett om de omfattas av det nationella programmet eller inte. I yrkande 2 i samma motion framhålls att utskottet har riktat en rad tillkännagivanden till regeringen om reformer på det kriminalpolitiska området som regeringen ännu inte har verkställt. Enligt motionärerna är det angeläget att dessa reformer nu genomförs.

I kommittémotion 2020/21:3830 av Helena Vilhelmsson och Hannes Hervieu (båda C) yrkande 1 anförs att det behövs ökad kunskap om utsattheten för brott när det gäller företag och myndigheter och brott som inte riktar sig mot enskilda personer. Motionärerna anser också att det behövs ökad kunskap om omfattningen av brottsligheten som begås av kriminella nätverk eller av individer med koppling till våldsbejakande extremistiska grupperingar (yrkande 2).

I partimotion 2020/21:3365 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 25 anförs att polisens uppdrag tydligt bör definieras vad gäller både brottsbekämpande och brottsförebyggande arbete. Ett likalydande förslag framställs i kommittémotion 2020/21:3824 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 1. I kommittémotion 2020/21:3830 av Helena Vilhelmsson och Hannes Hervieu (båda C) yrkande 3 begärs att myndigheter ska få ett generellt brottsbeivrande uppdrag.

I kommittémotion 2020/21:3812 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 2 anförs att regeringen bör återkomma med förslag på åtgärder som syftar till att uppmuntra och stimulera förekomsten av feministisk stadsplanering och feministiskt bostadsbyggande. I yrkande 1 i samma motion begärs att regeringen tar initiativ till en nationell handlingsplan mot sexualiserat våld. Med sexualiserat våld avses olika former av fysiskt, psykiskt och sexuellt våld på både individ- och strukturnivå som har sitt ursprung i patriarkatet och mäns traditionella dominans och makt över kvinnor. I kommittémotion 2020/21:3296 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 9 begär motionärerna att det förebyggande arbete mot sexuella övergrepp mot barn ska förbättras genom att finansieringen av hjälplinjen vid oönskad sexualitet (Preventell) förändras i syfte att bli mer långsiktig. Motionärerna menar också att rutinerna bör ändras så att information om Preventell inte endast lämnas vid inskrivningssamtalet i kriminalvårdsanstalt utan även när den dömda frigges. Ett likalydande förslag finns i kommittémotion 2020/21:3824 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 6.

I kommittémotion 2020/21:3812 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 3 anförs att regeringen bör ge Brå i uppdrag att samordna medlingsverksamheten med anledning av brott på nationell nivå.

I kommittémotion 2020/21:3294 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om att se över möjligheterna att inrätta ett nationellt kunskapscentrum för brottsprevention. Enligt motionärerna bör kunskapscentrumet ta fram ett nationellt s.k. no entry-program för unga personer som är i riskzonen för att påbörja en kriminell karriär (yrkande 5). Likalydande förslag framställs även i kommittémotion 2020/21:3824 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkandena 2 och 3. I samma motion vill motionärerna att det förebyggande arbetet mot narkotika bland unga förbättras genom fler socialarbetare ute på fältet utanför kontorstid (yrkande 4).

I kommittémotion 2020/21:3303 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 4 begärs att regeringen utan dröjsmål tillsätter en utredning om brottsförebyggande åtgärder och straffens innehåll för unga kriminella. Enligt motionärerna är detta motiverat bl.a. eftersom Kriminalvården sedan några år tillbaka möter nya utmaningar med en ny grupp av unga intagna på landets fängelser. Gruppen består av män från socialt utsatta områden, som har lågt förtroende för myndigheter och som ofta redan i unga år är tungt kriminellt belastade och har missbruksproblem. Enligt motionärerna finns det ett behov av att utreda hur brottsförebyggande åtgärder och verkställighetens innehåll kan utformas för att passa denna grupp av individer. Ett likalydande förslag finns i kommittémotion 2020/21:3824 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 5.

Tidigare riksdagsbehandling

I samband med att utskottet behandlade regeringens skrivelse Tillsammans mot brott – ett nationellt brottsförebyggande program (skr. 2016/17:126) föreslog utskottet ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen dels inte skulle tillsätta en nationell samordnare för brottsförebyggande frågor, vilket hade aviserats i skrivelsen, dels skulle återkomma till riksdagen med en redovisning av vilka konkreta brottsförebyggande åtgärder regeringen avsåg att vidta och när man avsåg att vidta dessa åtgärder (bet. 2016/17:JuU15). I samma betänkande avstyrkte utskottet motionsyrkanden om familjens och civilsamhällets roll i det brottsförebyggande arbetet. Utskottet hänvisade till att det delade motionärernas uppfattning om vikten av familjens och civilsamhällets roll, men ansåg att det inte fanns anledning att göra tillkännagivanden om detta. Utskottet avstyrkte också ett motionsyrkande om feministisk stadsplanering och feministiskt bostadsbyggande med följande motivering (s. 14 f.):

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det offentliga rummet tillhör alla och att det därför måste vara tryggt och välkomnande för alla oavsett vilka vi är. En sådan inriktning på stadsplanering och bostadsbyggande som motionärerna efterfrågar borde kunna bidra till att öka tryggheten och verka brottsförebyggande. Som framgår av skrivelsen har Boverket en viktig roll när det gäller situationell prevention, med fokus på platsen, tillfället eller sammanhanget där brottet begås. Myndigheten arbetar på olika sätt för att lyfta fram trygghetsaspekter inom fysisk planering. Utskottet, som noterar att Boverket beviljat stöd till åtgärder som motsvarar vad motionärerna efterfrågar, anser dock inte att det finns anledning för riksdagen att ta något initiativ med anledning av motionen, utan den bör avslås.

Riksdagen beslutade den 15 juni 2017 i enlighet med riksdagens förslag (rskr. 2016/17:321).

I samband med behandlingen av Riksrevisionens rapport om myndighetsgemensamt arbete mot organiserad brottslighet (skr. 2019/20:3) föreslog utskottet ett tillkännagivande till regeringen om att den på ett tydligare sätt än i dag ska säkerställa att styrningen av det myndighetsgemensamma arbetet samordnas regelbundet och att regeringen regelbundet ska följa upp den myndighetsgemensamma verksamheten. Utskottet anförde att regeringen bör ge ett gemensamt brottsbekämpande uppdrag till myndigheterna i deras regleringsbrev (bet. 2019/20:JuU12 s. 13 f.). Riksdagen beslutade den 22 januari 2020 i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2019/20:146).

I budgetbetänkandet hösten 2019 (bet. 2019/20:JuU1 s. 56 f.) avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om att polisens uppdrag tydligt bör definieras, vad gäller både det brottsbekämpande och det brottsförebyggande arbetet. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2019/20:103).

Utskottet har vid ett flertal tillfällen tidigare behandlat motionsyrkanden om att tillsätta en nationell samordnare för medlingsverksamheten, senast våren 2019. Utskottet vidhöll då sin tidigare uppfattning att det inte finns skäl att tillsätta en nationell samordnare (bet. 2018/19:JuU14 s. 63 f.). Utskottet

avstyrkte motionsyrkandet och riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2018/19:182).

Motionsyrkanden om att anpassa brottsförebyggande åtgärder och straffens innehåll efter unga kriminella har också behandlats av utskottet flera gånger tidigare. Vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2019/20 våren 2020 konstaterade utskottet att det pågår ett arbete med att ta fram ett nationellt avhoppprogram och att Kriminalvården genom Projekt Unga fått en plattform för att fortsätta med utvecklingsarbete för unga inom Kriminalvården (bet. 2019/20:JuU30 s. 19). Mot denna bakgrund fann utskottet inte anledning att göra någon annan bedömning än tidigare. Utskottet avstyrkte därför ett motionsyrkande om att ge en utredare i uppdrag att lämna förslag om lämpliga brottsförebyggande åtgärder och straffens innehåll anpassade för unga kriminella. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2019/20:177).

Regeringens redovisning av tillkännagivandet

Regeringen anger att tillkännagivandet i betänkande 2016/17:JuU15 är slutbehandlat genom skrivelsen.

Kompletterande information

Tilkännagivanden

När det gäller regeringens behandling av riksdagens tillkännagivanden har konstitutionsutskottet framhållit att utgångspunkten, i enlighet med den konstitutionella praxis som vuxit fram, bör vara att regeringen tillgodoser ett tillkännagivande. Om regeringen inte delar riksdagens mening i en fråga och inte har för avsikt att tillgodose riksdagens önskemål bör den underrätta riksdagen om detta inom den tidsgräns – när sådan anges – som angetts i tillkännagivandet. Även skälen till att regeringen inte har tillgodosett tillkännagivandet bör då redovisas (bet. 2018/19:KU21 s. 25 f.).

Preventell

Regeringen beslutade den 18 februari 2021 att bevilja Karolinska universitetssjukhuset 4 miljoner kronor för att fortsätta driva hjälplinjen Preventell under 2021.

Preventell är en nationell telefonlinje som drivs i syfte att förebygga sexuellt våld genom vård och behandling mot sexuella riskbeteenden. Målgruppen är personer med självupplevt riskbeteende, tvångsmässig upptagenhet av sexuella tankar och handlingar, sexuellt intresse för barn och impulser att tvinga någon till sex. Även närstående och vårdgivare kan få råd och hjälp från Preventell att hantera frågor om sexuellt våld och oro för sexuella övergrepp.

Regeringen har sedan starten 2012 årligen gett bidrag till Karolinska universitetssjukhuset för att utveckla den nationella hjälptelefonen Preventell. Preventell startades av Anova, som är ett centrum vid Karolinska universitetssjukhuset för klinisk utredning och behandling inom områdena andrologi, sexualmedicin och transmedicin.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (Vårdanalys) har på regeringens uppdrag granskat hur Preventell har bedrivits i förhållande till regeringens krav och regionernas möjligheter att själva utveckla hjälplinjen på nationell nivå (Stegvis skillnad – En granskning av hjälplinjen PrevenTells arbete för att förebygga sexualbrott, rapport 2019:1). Vårdanalys bedömer att en utveckling mot att lämna över ansvaret för förvaltning och finansiering av Preventell till regionerna är ett logiskt nästa steg för verksamheten. I rapporten anges att det finns flera fördelar med en övergång. Den främsta är att den medicinska rådgivning som Preventell bidrar med har goda förutsättningar att motivera personer att söka vård genom att kunna hänvisa vidare till behandlande enheter. Till dess att rätt förutsättningar för övertagande finns rekommenderar Vårdanalys fortsatt statlig styrning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens uppfattning att det behövs effektiva åtgärder för att bekämpa såväl brotten som brottens orsaker, för att minska brottsligheten och öka tryggheten i samhället. Utskottet ser positivt på att det anges i skrivelsen att regeringen avser att med oförminskad kraft fortsätta att verka för att målsättningarna i det brottsförebyggande programmet ska uppnås.

När det gäller familjens roll i det brottsförebyggande arbetet vidhåller utskottet sin tidigare uppfattning att den är viktig men att det inte är nödvändigt med något tillkännagivande till regeringen om att ge familjens betydelse större utrymme i strategin. I likhet med utskottets bedömning vid behandlingen av den ursprungliga skrivelsen 2017 konstaterar utskottet vidare att civilsamhällets viktiga roll lyfts fram på flera ställen i skrivelsen. Det saknas därför anledning för riksdagen att rikta tillkännagivanden till regeringen om detta. Därmed avstyrker utskottet motion 2020/21:3828 (KD) yrkandena 1 och 2.

Utskottet instämmer i uppfattningen att förutsättningarna för att bedriva brottsförebyggande arbete och typen av brottsproblem är delvis annorlunda på lands- och glesbygden i jämförelse med i stadsmiljö. Åtgärderna som redovisas i regeringens skrivelse i detta avseende, bl.a. att Brå har fått i uppdrag att redovisa hur myndigheten arbetat med att ge ett särskilt anpassat kunskapsstöd till landsbygdskommuner, är enligt utskottets mening bra men inte tillräckliga. Enligt utskottet bör därför ett särskilt lands- och glesbygds-specifikt brottsförebyggande arbete utvecklas. Detta bör riksdagen tillkänna för regeringen. Därmed tillstyrker utskottet motion 2020/21:3830 (C) yrkande 4.

När det gäller motionsyrkandet om vad det brottsförebyggande arbetet borde fokusera på noterar utskottet att fler av de åtgärder som motionärerna

efterfrågar – höjda kunskapsresultat och en likvärdig skola, förebyggande av psykisk ohälsa, starkare koppling mellan forskning och praktik m.m. – tas upp i skrivelsen. Det saknas därför anledning för riksdagen att göra ett sådant tillkännagivande om vad det brottsförebyggande arbetet särskilt bör fokusera på som motionärerna efterfrågar. Därmed avstyrker utskottet motion 2020/21:3830 (C) yrkande 5.

Utskottet anser att det finns ett behov av att löpande följa upp och utvärdera åtgärder som vidtas, för att säkerställa att det brottsförebyggande arbetet bedrivs effektivt. Det gäller även brottsförebyggande åtgärder som inte omfattas av det nationella brottsförebyggande programmet. Utskottet är däremot inte berett att ställa sig bakom ett tillkännagivande om att samtliga redan genomförda och framtida brottsförebyggande åtgärder ska effektutvärderas. Utskottet föreslår därför att motion 2020/21:3817 (SD) yrkande 1 avslås.

Utskottet instämmer i motionärernas uppfattning att det är viktigt att regeringen vidtar åtgärder för att genomföra förändringar som anges i tillkännagivanden från riksdagen. Utskottet utgår från att regeringen agerar i enlighet med den konstitutionella praxis som vuxit fram och ser inte någon anledning för riksdagen att göra ett sånt tillkännagivande som efterfrågas i motion 2020/21:3817 (SD) yrkande 2. Yrkandet avstyrks därför.

Utskottet konstaterar att ökad kunskap om brottslighetens omfattning och utveckling är viktig för att kunna åstadkomma ett effektivt brottsbekämpande arbete. Betydelsen av en stark kunskapsbas om brottsligheten och effektiva metoder för att motverka den lyfts också fram på flera håll i skrivelsen. Utskottet anser inte att det har framkommit något som ger anledning för riksdagen att göra tillkännagivanden om ökad kunskap om brottsligheten i de avseenden som begärs i motion 2020/21:3830 (C) yrkandena 1 och 2. Yrkandena avstyrks därför.

Mot bakgrund av 2020 års tillkännagivande om att myndigheter bör ges ett gemensamt brottsbekämpande uppdrag genom regleringsbrev, anser utskottet att det inte finns anledning att nu göra ett tillkännagivande om ett generellt brottsbeivrande uppdrag till myndigheter. Utskottet står även fast vid sin tidigare bedömning att det inte finns skäl att tillsätta en utredning om polisens uppdrag. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2020/21:3365 (M) yrkande 25, 2020/21:3824 (M) yrkande 1 och 2020/21:3830 (C) yrkande 3.

Utskottet vidhåller sin uppfattning vid behandlingen av den ursprungliga skrivelsen år 2017 och anser således att det inte finns skäl att ta något initiativ i fråga om feministisk stadsplanering och feministiskt bostadsbyggande. Därmed avstyrks motion 2020/21:3812 (V) yrkande 2.

Utskottet instämmer i uppfattningen att fysiskt, psykiskt och sexuellt våld som grundar sig i ojämställdhet mellan könen är ett stort samhällsproblem och arbetet med att förebygga sådana brott ska prioriteras. Sedan den 1 januari 2017 gäller regeringens tioåriga (2017–2026) nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/17:10), som särskilt fokuserar på förebyggande åtgärder. Med beaktande av detta anser utskottet

att det inte har framkommit tillräckliga skäl för att nu ta fram en sådan nationell handlingsplan som efterfrågas i motion 2020/21:3812 (V) yrkande 1. Yrkandet avstyrks.

Utskottet anser att hjälplinjen vid oönskad sexualitet (Preventell) har en viktig roll i det brottsförebyggande arbetet och att en långsiktig finansiering skulle förbättra möjligheterna att planera verksamheten. Regeringen bör därför göra en översyn av finansieringen till Preventell och då beakta de rekommendationer som Vårdanalys lämnade i sin granskningsrapport 2019. Utskottet anser också att regeringen bör vidta åtgärder för att säkerställa att information om Preventell lämnas i tillräcklig utsträckning till personer som dömts för brott. Sådan information bör t.ex. lämnas inte bara vid ett inskrivningssamtal utan även när den dömda lämnar en sluten anstalt. Vad utskottet nu har anfört bör riksdagen tillkännage för regeringen. Utskottet tillstyrker därmed motionerna 2020/21:3296 (M) yrkande 9 och 2020/21:3824 (M) yrkande 6.

Utskottet står fast vid sin tidigare bedömning att det inte finns skäl att tillsätta en nationell samordnare för medlingsverksamheten med anledning av brott. I enlighet med detta föreslår utskottet att motion 2020/21:3812 (V) yrkande 3 avslås.

Utskottet delar regeringens uppfattning att samhället har mycket att vinna på att förebygga brott, inte minst bland barn och unga. Som ett led i ett bättre brottsförebyggande arbete – och för att sprida kunskap om forskning och beprövande metoder för att förebygga brott – anser utskottet att regeringen bör se över möjligheterna att inrätta ett nationellt kunskapscentrum för brottsförebyggande arbete. Centrumet bör arbeta specifikt med insatser för brottsprevention och fungera som ett stöd till kommunerna vad gäller arbetet med unga i riskzonen. Vidare bör kunskapscentrumet få i uppdrag att ta fram ett nationellt no entry-program för unga. Syftet med ett sådant program är att samla flera aktörer (t.ex. föräldrar och andra vuxna i den unges närhet, skola och relevanta myndigheter) och gemensamt arbeta för att stoppa den unges påbörjade kriminella karriär. Utskottet föreslår att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Därmed tillstyrks motionerna 2020/21:3294 (M) yrkandena 4 och 5 samt 2020/21:3824 (M) yrkandena 2 och 3.

Vikten av att minska tillgången till narkotika samt sambandet mellan missbruk och kriminalitet lyfts fram på flera ställen i skrivelsen och utskottet instämmer i att detta är en viktig beståndsdel i det brottsförebyggande arbetet. Vidare konstaterar utskottet att möjligheten att identifiera och nå fram till unga som mår dåligt eller är i riskzonen för att hamna i missbruk, kriminalitet och utanförskap är större på kvällar och helger än under dagtid på vardagar. Därför bör fler yrkeskategorier än poliser och de som arbetar ideellt – t.ex. socialsekreterare, fältassistenter och andra kommunala tjänstemän som arbetar brottsförebyggande och med trygghetskapande åtgärder – finnas tillgängliga även utanför kontorstid och träffa unga personer i större utsträckning än i dag. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen. Utskottet tillstyrker därmed motion 2020/21:3824 (M) yrkande 4.

Regeringens skrivelse innehåller ingen samlad redogörelse för det brottsförebyggande arbetet i utsatta områden, men sådana åtgärder beskrivs på många olika ställen i skrivelsen. I motionerna 2020/21:3303 (M) och 2020/21:3824 (M) uppmärksammas att det förekommer en ny grupp av unga vuxna på fängelserna i Sverige som innebär nya utmaningar för Kriminalvården. Det rör sig om män från socialt utsatta områden som har lågt förtroende för myndigheter och som ofta redan i unga år är tungt kriminellt belastade och har missbruksproblem. Utskottet instämmer i motionärernas uppfattning att det är viktigt att insatser som sätts in, t.ex. av Kriminalvården inom ramen för verkställigheten av straff, är anpassade för att i så stor utsträckning som möjligt ge dessa personer tillräckligt stöd för att kunna fortsätta leva ett laglydigt liv på fri fot. En utredning bör därför tillsättas med uppdrag att, bl.a. utifrån erfarenheter i andra länder, ta ett samlat grepp om denna grupp individer och lämna förslag om såväl lämpliga brottsförebyggande åtgärder som verkställighetens innehåll särskilt anpassat för denna grupp. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen. Därmed tillstyrks motionerna 2020/21:3303 (M) yrkande 4 och 2020/21:3824 (M) yrkande 5.

Vidare har utskottet inget att invända mot regeringens redovisning av tillkännagivandet.

Avslutningsvis föreslår utskottet att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Reservationer

1. Familjens och civilsamhällets roll i det brottsförebyggande arbetet, punkt 1 (M, SD, KD)

av Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Adam Marttinen (SD), Ellen Juntti (M), Katja Nyberg (SD), Bo Broman (SD), Ingemar Kihlström (KD) och Emma Ahlström Köster (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3828 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Familjeperspektivet saknas helt i regeringens skrivelse, liksom i motsvarande skrivelse från 2016. Ordet familj förekommer endast i tre sammanhang i skrivelsen: dödligt våld i familjen, familjehem och Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd. Detta är enligt vår mening en uppenbar svaghet i regeringens brottsförebyggande strategi. I familjen läggs grunden för de värderingar som präglar en människa genom livet. Gränser sätts först och främst av föräldrar och det är i den relationen som normer byggs upp. Vi menar att familjens betydelse i brottsförebyggande arbete behöver ges större utrymme i regeringens strategi för att förebygga brott.

Vidare spelar civilsamhället en ovärderlig roll i det brottsförebyggande arbetet. Det gäller inte minst för den som vill bryta en tidigare kriminell livsstil, men även för den som ligger i riskzonen för en sådan. I begreppet civilsamhället ingår bl.a. organisationer som arbetar direkt med att rehabilitera kriminella, men också kyrkor och andra aktörer som hjälper hemlösa, organiserar läxhjälp eller språkkaféer samt idrottsorganisationer. Vi menar att civilsamhällets roll i det brottsförebyggande arbetet måste stärkas. Vi vill samtidigt framhålla att det är viktigt att stärka kontrollen av aktörer och personer som involveras i det brottsförebyggande arbetet.

2. Konkreta åtgärder i det brottsförebyggande arbetet, punkt 3 (C, KD)

av Andreas Carlson (KD), Johan Hedin (C) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3830 av Helena Vilhelmsson och Hannes Hervieu (båda C) yrkande 5.

Ställningstagande

Min uppfattning är att de åtgärder som redovisas i skrivelsen inte är tillräckliga, och tyvärr ofta även skjuter förbi målet att åstadkomma ett effektivt brottsbekämpande arbete. Efter att ha tagit del av redovisningen kan jag konstatera att riksdagens invändning när programmet introducerades – att programmet riskerade att styra bort uppmärksamheten från konkreta åtgärder och ta resurser i anspråk som hade kunnat användas bättre – har visat sig vara befogad. Fokus för det brottsförebyggande arbetet borde ligga på de konkreta åtgärder som verkligen har betydelse för att motverka framväxten av brottslighet – höjda kunskapsresultat och likvärdighet i skolan, låg ungdomsarbetslöshet och ökad framtidstro hos unga människor, snabb och adekvat behandling av psykisk ohälsa och neuropsykiatriska diagnoser, ett generellt brottsbeivrande uppdrag för myndigheter, ökad kommunal makt och ansvar för det brottsförebyggande arbetet, påföljder som innebär att brott inte lönar sig, samt ökad forskning för en klarare bild av brottsligheten och de bästa metoderna för att motverka densamma. Jag anser att detta borde vara fokus istället för nätverkande, tillsättande av samordnare och projekt för kunskapsbaserade arbetssätt.

3. Utvärdering av effekten av åtgärder, punkt 4 (M, SD, KD)

av Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Adam Marttinen (SD), Ellen Juntti (M), Katja Nyberg (SD), Bo Broman (SD), Ingemar Kihlström (KD) och Emma Ahlström Köster (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3817 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

I skrivelsen redogör regeringen för vidtagna åtgärder som inte omfattas av programmet Tillsammans mot brott men som enligt regeringen är av betydelse för det brottsbekämpande arbetet, bl.a. Delegationen mot segregation, mål för arkitektur-, form- och designpolitiken, ändringar i skolpolitiken och likvärdighetsbidragets betydelse. Enligt vår uppfattning finns det skäl att ifrågasätta om åtgärderna faktiskt har en brottsförebyggande effekt, eftersom någon effektutvärdering inte har gjorts.

Vi anser att en effektutvärdering snarast bör ske för redan genomförda och framtida brottspreventiva åtgärder, oavsett om åtgärderna är en del av programmet eller inte.

4. Reformerna som omfattas av tillkännagivanden, punkt 5 (SD)

av Adam Marttinen (SD), Katja Nyberg (SD) och Bo Broman (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3817 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

I skrivelsen redogör regeringen för sin samlade bedömning och det fortsatta arbetet. Vi anser att det är välkommet att regeringen uppger att det fortsatta arbetet är prioriterat, men vi anser också att 34-punktsprogrammet är långt ifrån tillräckligt, vad gäller både antalet förslag och utformningen av dem. Det bör noteras att utskottet har riktat en rad tillkännagivanden till regeringen om nödvändiga reformer på det kriminalpolitiska området, vilka regeringen ännu inte har genomfört. Enligt vår mening är det angeläget att regeringen nu genomför dessa reformer, eftersom reformerna representerar viljan hos majoriteten i riksdagen.

5. **Ökad kunskap om brottsligheten, punkt 6 (C)**

av Johan Hedin (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3830 av Helena Vilhelmsson och Hannes Hervieu (båda C) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Enligt min uppfattning finns det ett generellt behov av ökad forskning för att få en tydligare bild av brottsligheten och de mest effektiva åtgärderna för att motverka den. Av regeringens skrivelse framgår bl.a. att kunskapen om utsatt-heten för brott när det gäller företag och myndigheter och brott som inte riktar sig mot enskilda personer är eftersatt. Det är väsentligt att denna brist avhjälpas skyndsamt.

Av redovisningen kan också utläsas att varken kriminalstatistiken eller den nationella trygghetsundersökningen ger en bild av omfattningen av den brottslighet som begås av kriminella nätverk eller av individer med koppling till våldsbejakande extremistiska grupperingar och att det behövs kompletterande källor för detta. Jag menar att även denna komplettering måste genomföras skyndsamt.

6. **Uppdrag till myndigheter, punkt 7 (M, C, KD)**

av Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Johan Hedin (C), Ellen Juntti (M), Ingemar Kihlström (KD) och Emma Ahlström Köster (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:3365 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 25,

2020/21:3824 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 1 och

2020/21:3830 av Helena Vilhelmsson och Hannes Hervieu (båda C) yrkande 3.

Ställningstagande

Vi föreslår att en ny utredning tillsätts med uppdrag att tydligt definiera polisens uppdrag, vad gäller både det brottsbekämpande och brottsförebyggande arbetet. Med beaktande av att det gått mer än 20 år sedan frågan utreddes senast, anser vi att detta är angeläget.

Av skrivelsen framgår att brottsligheten mot välfärds- och förmånssystemen fortfarande är omfattande. Det handlar t.ex. om felaktiga arbetstillstånd som används i assistansbedrägerier, osanna intyg och oriktig folkbokföring som bidrar till att orsaka felaktiga utbetalningar, men även om företag som används som brottsverktyg. Vi menar att redovisningen tydligt visar att det behöver införas ett generellt brottsbeivrande uppdrag för myndigheter, bl.a. för att motverka sådan brottslighet.

7. Feministisk stadsplanering och feministiskt bostadsbyggande, punkt 8 (V)

av Linda Westerlund Snecker (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3812 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 2.

Ställningstagande

Det offentliga rummet tillhör alla och måste därför vara tryggt och välkomnande för oss alla oavsett vilka vi är. Ytterst är det en fråga om demokrati.

Brås nationella trygghetsundersökningar har länge visat att det är betydligt vanligare att kvinnor känner sig otrygga i det offentliga rummet än att män gör det. Det är ett av många skäl till att det brottsförebyggande arbetet i allmänhet och planeringen av stadsmiljöer och bostadsbyggande i synnerhet behöver ett tydligt feministiskt perspektiv.

Feministisk stadsplanering handlar om att tillföra den offentliga miljön värden som vi alla behöver, oavsett kön, ålder och funktionalitet. Även om det är kommunerna som har planmonopol och förfogar över stadsplaneringen bör regeringen kunna vidta åtgärder för att stimulera och uppmuntra till ett tydligare feministiskt perspektiv vid stadsplanering och bostadsbyggande. Regeringen bör därför återkomma med förslag på sådana åtgärder.

8. Nationell handlingsplan mot sexualiserat våld, punkt 9 (C, V)

av Johan Hedin (C) och Linda Westerlund Snecker (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2020/21:3812 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 1.

Ställningstagande

Trots att Sverige är ett av världens mest jämställda länder är det sexualiserade våldet ett stort samhällsproblem. Vi menar att det behövs en nationell handlingsplan som tar ett helhetsgrepp om dessa frågor och innehåller förslag på åtgärder för att komma till rätta med problematiken.

En sådan handlingsplan bör enligt vår mening bl.a. omfatta förebyggande åtgärder i skolan, t.ex. genom att utveckla undervisningen i sex och samlevnad, arbeta mot kränkande behandling och erbjuda utbildning i feministiskt självförsvar. En annan viktig fråga som bör omfattas av planen är en kompetenshöjning i dessa frågor för anställda i rättsväsendet, men också inom andra yrkeskategorier som kan komma i kontakt med personer som har blivit utsatta för sexualiserat våld.

9. Hjälpplinjens vid önskad sexualitet (Preventell), punkt 10 (S, MP)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Petter Löberg (S), Maria Strömkvist (S), Joakim Sandell (S), Carina Ödebrink (S) och Rasmus Ling (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna 2020/21:3296 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 9 och 2020/21:3824 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 6.

Ställningstagande

Hjälpplinjens Preventell har sedan starten 2012 beviljats bidrag av regeringen årligen, senast i februari 2021. Vi anser att Preventells arbete med förebygga sexuellt våld genom vård och behandling mot sexuella riskbeteenden är viktigt, men att frågan om finanseringen av Preventell bör hanteras inom

ramen för den ordinarie budgetprocessen. Mot denna bakgrund ser vi inte någon anledning att rikta ett tillkännagivande till regeringen om att förändra finansieringen.

10. Nationell samordning av medlingsverksamheten, punkt 11 (V)

av Linda Westerlund Snecker (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3812 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 3.

Ställningstagande

Sedan 2008 är alla kommuner skyldiga att erbjuda medling till lagöverträdare under 21 år, i enlighet med lagen (2002:445) om medling med anledning av brott. I en uppföljning som Socialstyrelsen gjorde 2011 konstaterade myndigheten att vissa kommuner inte hade medlingsverksamhet, att medlingen utfördes på olika sätt i olika kommuner, att det förekom att inte alla gärningspersoner erbjöds medling och att det fanns kunskapsbrister hos aktörer som skulle samarbeta med medlingsverksamheten.

Bristen på nationell samordning innebär att det saknas kunskap om hur många medlingar som sker och vilken effekt medlingen får. Jag anser att en nationell samordning behövs för att ta fram riktlinjer, samla in statistik, genomföra utvärderingar samt kompetensutveckla personer som åtar sig medlingsuppdrag. Regeringen bör därför ge Brå i uppdrag att samordna medlingsverksamheten på nationell nivå.

11. Nationellt kunskapscentrum och no entry-program, punkt 12 (S, V, MP)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Petter Löberg (S), Maria Strömkvist (S), Linda Westerlund Snecker (V), Joakim Sandell (S), Carina Ödebrink (S) och Rasmus Ling (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna
2020/21:3294 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkandena 4 och 5 samt

2020/21:3824 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

Det finns redan en kunskapsmyndighet för brottsförebyggande arbete, Brottsförebyggande rådet (Brå), som har i uppdrag att utveckla det brottsförebyggande arbetet. Brå arbetar bl.a. med att sprida kunskap om forskning och beprövade metoder genom att hålla utbildningar om lokalt brottsförebyggande arbete, ta fram kunskapsunderlag och metodstöd om bl.a. samverkan och brottsförebyggande åtgärder mot specifika brottstyper, anordna konferenser och seminarier, fördela ekonomiskt stöd till utvärderingar av brottsförebyggande arbete samt sprida resultaten av utvärderingarna. Sedan 2017 finns även brottsförebyggande samordnare vid länsstyrelserna som utgör en länk mellan den nationella och lokala nivån och kan ge mer praktisk nära stöd till kommunerna. Inom ramen för Brås förstärkta uppdrag att samordna det brottsförebyggande arbetet på nationell nivå samarbetar Brå med Socialstyrelsen som är kunskapsmyndighet bl.a. för socialtjänstens verksamhet. Socialstyrelsen presenterade nyligen ett stöd till kommunerna vad gäller arbetet med unga i riskzonen och myndigheten har även flera pågående uppdrag som syftar till att öka samverkan med relevanta myndigheter kring unga. Sedan ett par år arbetar t.ex. Socialstyrelsen och Skolverket med ett projekt, Tidiga och samordnade insatser, som syftar till att alla barn och unga ska få stöd i ett tidigt skede av en ogynnsam utveckling genom en förbättrad samverkan mellan skolan/elevhälsan, hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Nya former för samarbete mellan aktörerna har tagits fram.

Utredningen om kommunernas ansvar för brottsförebyggande arbete pågår och ska slutredovisa sitt arbete i juni 2021 (dir 2019:94). Utredningen kommer inte att lämna något förslag om ett no entry-program, men däremot föreslå att alla kommuner ska genomföra kartläggningar och ta fram lägesrapporter om brottsligheten i sin kommun och utifrån denna ta fram en åtgärdsplan.

Mot denna bakgrund menar vi att det inte finns anledning att rikta ett tillkännagivande till regeringen om att inrätta ett nationellt kunskapscentrum och ett no entry-program för unga.

12. Åtgärder för unga kriminella, punkt 14 (S, V, MP)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Petter Löberg (S), Maria Strömkvist (S), Linda Westerlund Snecker (V), Joakim Sandell (S), Carina Ödebrink (S) och Rasmus Ling (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3303 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 4 och

2020/21:3824 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 5.

Ställningstagande

I Kriminalvårdens instruktion anges bl.a. att myndigheten ska verka för att återfall i brott förebyggs och att innehållet i verkställigheten ska anpassas efter varje individs behov. Kriminalvården bedriver utvecklingsarbete inom dessa frågor, både i egen regi och tillsammans med andra myndigheter.

Vi konstaterar att forskningen på området visar att särskilda åtgärder på gruppnivå inte är det mest effektiva och att man i stället bör utgå från varje individ vid planeringen av insatser. Kriminalvårdens återfallsförebyggande insatser bygger på det forskningen visar har bäst effekt. Myndigheten arbetar enligt de s.k. RBM-principerna som utgår från risk, behov och mottaglighet. Utredningar enligt RBM ska utgå från strukturerade risk- och behovsbedömningar och ta särskild hänsyn till klientens styrkor och förutsättningar. Behandling och andra insatser enligt RBM bygger på klientens styrkor och förstärker positiva alternativ till de riskfaktorer som driver klientens kriminalitet. Vid utredningar enligt RBM börjar man med att utreda risken för återfall, går sedan vidare med att utreda klientens behov och slutligen utreds klientens mottaglighet. Olika klienter har olika förutsättningar att ta till sig insatser. Att ta fram arbetsmetoder för en grupp individer skulle således vara att gå i motsatt riktning. Därför anser vi att det inte finns skäl att tillsätta en utredning om brottsförebyggande åtgärder och straffens innehåll särskilt anpassat för unga kriminella.

Särskilt yttrande

Fler socialarbetare utanför kontorstid, punkt 13 (S, V, MP)

Fredrik Lundh Sammeli (S), Petter Löberg (S), Maria Strömkvist (S), Linda Westerlund Snecker (V), Joakim Sandell (S), Carina Ödebrink (S) och Rasmus Ling (MP) anför:

Att fler socialsekreterare, fältassistenter och andra yrkeskategorier ska finnas tillgängliga utanför kontorstid och träffa unga är redan en del av regeringens politik. Som exempel på detta har regeringen avsatt 250 miljoner kronor per år 2021–2023 i en särskild satsning på sociala insatser i utsatta områden.

I december 2020 gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att administrera, fördela medel för samt följa upp satsningen. Medlen är avsedda att gå till insatser i utsatta områden som syftar till att minska risken för barn och unga att dras in i eller på andra sätt drabbas av kriminalitet. Det kan handla om insatser som kompletterar och förstärker verksamhet som kommunerna redan bedriver inom ramen för det brottsförebyggande arbetet (t.ex. fler fältarbetare eller motsvarande på kvällar och helger, bl.a. för ökad tillgänglighet i socialtjänstens verksamheter), liksom olika former av strukturerad samverkan mellan skola, socialtjänst och polis. Statsbidraget riktas till kommuner med utsatta områden enligt Polismyndighetens definition, vilket för närvarande innebär att 26 kommuner med totalt 60 områden i tre olika grader av utsatthet omfattas av satsningen.

Eftersom vi i sak inte har någon annan uppfattning än motionärerna om vikten av att fler socialarbetare är tillgängliga efter kontorstid väljer vi nu dock att avstå från att reservera oss.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2020/21:63 Redovisning av åtgärder i enlighet med målsättningarna i det nationella brottsförebyggande programmet Tillsammans mot brott.

Följdmotionerna

2020/21:3812 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till en nationell handlingsplan mot sexualiserat våld och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på åtgärder som syftar till att uppmuntra och stimulera förekomsten av feministisk stadsplanering och feministiskt bostadsbyggande och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Brottsförebyggande rådet i uppdrag att samordna medlingsverksamheten vid brottmål på nationell nivå och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3817 av Adam Marttinen m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om effektutvärdering av åtgärder och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om verkställande av tillkännagivanden och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3824 av Johan Forssell m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att polisens uppdrag tydligt bör definieras vad gäller både brottsbekämpande och brottsförebyggande arbete och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att inrätta ett nationellt kunskapscentrum och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett nationellt s.k. no entry-program för unga personer som är i riskzonen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra det förebyggande arbetet mot narkotika bland unga med fler socialarbetare ute på fältet utanför kontorstid och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utan dröjsmål tillsätta en utredning gällande brottsförebyggande åtgärder och straffens innehåll för unga kriminella och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett bättre förebyggande arbete mot sexuella övergrepp mot barn och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3828 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett familjeperspektiv i det brottsförebyggande arbetet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om civilsamhällets roll i det brottsförebyggande arbetet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3830 av Helena Vilhelmsson och Hannes Hervieu (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kunskapen om utsattheten för brott när det gäller företag, myndigheter och brott som inte riktar sig mot enskilda personer och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kunskapen om brottslighet som begås av kriminella nätverk eller av individer med koppling till våldsbejakande extremistiska grupperingar och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett generellt brottsbeivrande uppdrag för myndigheter och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett lands- och glesbygdsspecifikt brottsförebyggande arbete och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vad det brottsförebyggande arbetet särskilt borde fokusera på och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2020/21

2020/21:3294 av Johan Forssell m.fl. (M):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att inrätta ett nationellt kunskapscentrum och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett nationellt s.k. no entry-program för unga personer som är i riskzonen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:3296 av Johan Forssell m.fl. (M):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett bättre förebyggande arbete mot sexuella övergrepp mot barn och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3303 av Johan Forssell m.fl. (M):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utan dröjsmål tillsätta en utredning gällande brottsförebyggande åtgärder och straffens innehåll för unga kriminella och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3365 av Ulf Kristersson m.fl. (M):

25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att polisens uppdrag tydligt bör definieras vad gäller både brottsbekämpande och brottsförebyggande arbete och tillkännager detta för regeringen.